

1. עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
2. המוקד להגנת הפרט
3. אלדמיר לטיפול בענייני אסירים וזכויות אדם
4. התנועה העולמית להגנה על הילד (Defense for Children
(International Palestine

ע"י ב"כ עוה"ד סאוסן זהר ו/או מונא חדד ו/או חסן
גיבארין ו/או סוהאד בשארה ו/או אראם מחאמיד ו/או
נדים שחאדה ו/או מאיסאנא מוראני ו/או מוחמד
בסאם
מעדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל
רח' יפו 94, ת.ד. 8921, חיפה 31090
טל': 04-9501610; נייד: 052-6399147; פקס': 04-9503140

העותרים

- נ ג ד -

1. הכנסת

באמצעות הלשכה המשפטית של הכנסת
משכן הכנסת, קריית בן-גוריון, ירושלים 9195016
טל': 02-6408636; פקס': 02-6753495

2. שרת המשפטים

3. המוסד לביטוח לאומי

המשיבים 2-3 באמצעות מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה
מרח' צלאח-א-דין 29, ירושלים 91010
טל': 02-6466590; פקס': 02-6467011

המשיבים

כתב תשובה מטעם המשיבה 1

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 25.1.2017, ולהארכות המועד, מתכבדת המשיבה 1
(להלן: **המשיבה**) להגיש כתב תשובה מטעמה לעתירה, כדלקמן:

פתח דבר

1. עניינה של העתירה בתקיפת חוקתיותו של סעיף 325(ב) לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב],
התשנ"ה–1995 (להלן: **חוק הביטוח הלאומי** או **החוק**), שנחקק כתיקון עקיף במסגרת סעיף 3
לחוק העונשין (תיקון מס' 120 והוראת שעה), התשע"ו–2015 (להלן: **החוק המתקן**, או **התיקון**).
החוק המתקן קובע כי לא ישולמו גמלאות מסוימות להוריו של קטין שמצוי במאסר בשל ביצוע
עבירות ביטחון.

2. העותרים טוענים כי התיקון לחוק פוגע בזכויות החוקתיות של הקטינים השוהים במאסר ושל הוריהם לשוויון, לקיום מינימאלי בכבוד ולביטחון סוציאלי. לטענתם, הפגיעה בשוויון נובעת מכך שהתיקון מפלה על רקע לאום; מבחין בין אסירים פליליים לבין אסירים ביטחוניים ללא שוני רלוונטי; מנוגד לדיני העונשין; ומנוגד לתכליתן הסוציאלית של הגבלאות. עוד טוענים העותרים כי הפגיעות הנטענות אינן עומדות בתנאי פסקת ההגבלה, משלא נועדו לתכלית ראויה, והן אינן עומדות במבחני המידתיות.

3. ביום 25.1.2017, התקיים דיון בפני הרכב של בית המשפט הנכבד, ולאחר הדיון הוציא בית המשפט הנכבד צו על תנאי, כדלקמן:

"אחרי העיון ושמיעת הצדדים החלטנו להוציא צו על תנאי, במסגרתו ינמקו המשיבים מדוע תקף חוקתית לשיטתם סעיף 3 לחוק העונשין (תיקון 120 והוראת שעה) תשע"ו-2015. ההנמקה לצו על תנאי אינה נובעת מהקלת ראש בממד הבטחוני שבחקיקה בה מדובר, כמוכן, אלא מכך שעל פני הדברים אין לכאורה מתאם שוויוני בין הקטינים בהם עסקינן לבין, למשל, קטינים במשפט הפלילי "הרגיל", ומכאן טענת ההפליה. כמו כן יש ליתן את הדעת להיבטים נוספים שעלו בדיון, לרבות העירוב בין המישור הפלילי למישור הסוציאלי, והאכסניה המתאימה למאבק בתופעת ידוי האבנים, שעל חשיבותו כשלעצמו אין חולק..."

4. **המשיבה תטען כי אין בעתירה כדי לבסס עילה של התערבות שיפוטית וביטול החוק, ולפיכך דין העתירה להידחות.**

5. לעניין זה המשיבה תטען בתמצית כי אין בחוק נשוא העתירה כדי לפגוע בזכויות חוקתיות מוגנות. המשיבה תטען כי ההסדר **אינו פוגע בזכות לשוויון**, משום שהוא מבוסס על שוני רלוונטי בין קטינים שהורשעו בעבירות ביטחון (ומשפחותיהם) ובין קטינים שהורשעו בעבירות אחרות (ומשפחותיהם). כמו כן, המשיבה תטען כי ההסדר **דנן אינו פוגע בזכות לקיום מינימאלי בכבוד** (ולביטחון סוציאלי), משום שבעת מאסרו של הקטין מספקת לו המדינה את כל צרכיו, וההסדר רק מונע **כפל תשלום**, וכי דין טענה זו, שנטענה בעלמא, להידחות על הסף בהיעדר עילה. בהקשר זה יצוין, כי בצו על תנאי אין התייחסות ישירה לסוגיית הפגיעה בזכות לקיום מינימאלי בכבוד (ולביטחון סוציאלי), ולפיכך לא נרחיב בעניין זה בכתב התשובה, אלא נפנה לאמור בתגובה המקדמית מטעם המשיבה (פס' 41 - 53 לתגובה).

6. לחלופין, ככל שייקבע כי קיימת פגיעה בזכות חוקתית, הרי שמדובר בפגיעה מצומצמת ביותר, המוגבלת רק לתקופת המאסר, והעומדת בתנאי פסקת ההגבלה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

7. יודגש כי התיקון נועד ליתן מענה מרתיע לתופעה שהפכה ל"מכת מדינה", שלרוב מעורבים בה צעירים ואף קטינים. התיקון קבע עונש מינימום למידי אבנים, הסדר אשר אינו נתקף בעתירה דנן (סעיפים 329(ב) ו-332א(ג) לחוק העונשין); ושיללה של גמלאות מסוימות מהוריו של קטין, בעת שהותו במאסר בגין הרשעה בעבירת ביטחון ("עבירת ביטחון חמורה" כהגדרתה בסעיף 2 לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016 (להלן: **חוק המאבק בטרור**), ובהתאם לסעיף 326(ג) לחוק הביטוח הלאומי) או בעבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשין (ובכלל זה, יידוי אבנים לעבר כלי

תחבורה) שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור (כולם ביחד להלן: **עבירות ביטחון**) (סעיף 325(ב) לחוק הביטוח הלאומי).

8. תיקון זה, השולל את האפשרות למתן תמיכה כספית כפולה לקטין שמצוי במאסר בגין עבירות ביטחון, משתלב עם התפיסה של סולידריות חברתית וערבות הדדית, שעליהן מושתתת, בין היתר, תפיסת הביטחון הסוציאלי בישראל, שכן עבירת ביטחון מתאפיינת בכך שהיא נועדה לפגוע בקבוצת אנשים רק בשל מוצאם ודתם, באופן החותר תחת בסיס החיים המשותפים במדינת ישראל בכללותה, ותוך שיבוש אורח החיים התקין ופגיעה בשלטון החוק.

9. לאחר הקדמת הדברים שלעיל, ובשים לב לצו על תנאי שהוצא ולסוגיות שנזכרו בו, כמצוטט לעיל, נפרט להלן את עמדת המשיבה. תחילה נעמוד על הליך החקיקה ועיקרי ההסדר שהתקבל. לאחר מכן תפורט עמדת המשיבה ביחס לטענות המשפטיות נגד חוקתיות החוק.

רקע עובדתי

א. הליך החקיקה והרקע לחקיקת החוק

10. ביום 12.10.2015 הניחה הממשלה על שולחן הכנסת את הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 122 והוראת שעה), התשע"ו-2015 (להלן: **הצעת החוק**).

הצעת החוק צורפה לתגובה המקדמית מטעם המשיבה וסומנה **מש/1**. על מנת שלא להכביד על תיק בית המשפט הנכבד, הנספחים שצורפו לתגובה המקדמית לא יצורפו בשנית לכתב התשובה.

11. במסגרת הצעת החוק, על רקע היקף תופעת יידוי האבנים שהתגברה באותה עת, ביקשה הממשלה להחמיר את הענישה נגד מיידוי אבנים לעבר כלי רכב בנסיעה ולעבר הולכי רגל, באמצעות עונשי מינימום, בהוראת שעה לשלוש שנים.

עוד ביקשה הממשלה לעגן פסיקה קיימת (ראו למשל ע"פ 10423/07 **מדינת ישראל נ' שמעון סיטרין** (פורסם בנבו, 11.6.2008)), ולהוסיף בצורה מפורשת "אבן" לרשימת הכלים הפוגעניים המנויים בעבירת "חבלה בכוונה מחמירה", הקבועה בסעיף 329(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: **חוק העונשין**).

12. בנוסף, במסגרת ההצעה הוצע לתקן את חוק הביטוח הלאומי ולקבוע כי יישללו גמלאות מסוימות (הניתנות בזיקה לקטין) מהוריו של קטין שהורשע בעבירת ביטחון כהגדרתה בסעיף 326 לחוק הביטוח הלאומי, או בעבירה של יידוי אבנים לפי סעיף 332 לחוק העונשין, שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, **בתקופה שבה הקטין נמצא במאסר עקב ההרשעה**. בהקשר זה יצוין, כי למגינת הלב, עבירות יידוי אבנים מבוצעות לרוב על ידי קטינים או בגירים צעירים (ראו ע"פ 1089/02 **פלוגי נ' מדינת ישראל**, פסקה 3 (פורסם בנבו, 13.6.2002)) והפכו כאמור, למרבה הצער, לתופעה רווחת.

בדברי ההסבר להצעת החוק הובהר כי הצעה להפחית או לשלול את הגמלאות האמורות נעשית על רקע תופעת יידוי אבנים בידי קטינים "זמשום שצורכי הקיום של ילד הנמצא במאסר מסופקים בבית הסוהר" (שם, בעמ' 86 להצעת החוק).

13. לבסוף, במסגרת הצעת החוק הוצע לתקן את סעיף 325 לחוק הביטוח הלאומי, אשר קובע כי לא ישולמו לאסיר בגיר גמלאות במהלך תקופת מאסרו **אם מאסרו עולה על שלושה חודשים**, כך שגם **אם תקופת המאסר קצרה משלושה חודשים** ישללו מהאסיר הגמלאות האמורות (וזאת בלי קשר לסוג העבירה בה הורשע).

14. הצעת החוק נדונה בכנסת באותו יום (12.10.2015), בדיון משולב עם הצעת חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) (תיקון מס' 20) (דרכי טיפול לאחר הרשעה), התשע"ו–2015 (להלן: **הצעת חוק הנוער**) ואושרה במליאת הכנסת בקריאה הראשונה, ברוב של 42 תומכים מול 11 מתנגדים וללא נמנעים. שתי הצעות החוק הועברו לוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת (להלן: **ועדת החוקה או הוועדה**) לשם הכנתן לקריאה השנייה והשלישית.

15. בהמשך לכך, ביום 20.10.2015, התכנסה ועדת החוקה לדיון בשתי הצעות החוק. במהלך הישיבה דנה הוועדה בתיקונים שהוצעו לחוק העונשין ולחוק הביטוח הלאומי (במסגרת הצעת החוק דנן) ובהצעת חוק הנוער.

פרוטוקול הדיון בוועדת החוקה מיום 20.10.2015 צורף לתגובה המקדמית מטעם המשיבה וסומן **מש/2**.

16. בפתח הדיון בעניין סעיף 325 לחוק הביטוח הלאומי הציג נציג משרד המשפטים, עו"ד שי סומך, את התיקון המוצע. הוא הסביר כי לפי הדין הקיים, כאשר נגזר דינו של אדם למאסר של **למעלה משלושה חודשים**, לא משולמות לו קצבאות הביטוח הלאומי בתקופת מאסרו. בהתאם להצעת החוק, ביקשה הממשלה להרחיב את ההסדר ולקבוע כי במהלך תקופת המאסר, **גם אם היא קצרה משלושה חודשים**, לא ישולמו לאסיר בגיר קצבאות, וכי שלילה זו תחול גם לגבי קצבאות המשולמות להורי קטין המצוי במאסר, בעד הקטין (עמ' 11-12 לפרוטוקול הדיון מיום 20.10.2015). עוד פירט עו"ד סומך את הגמלאות שמוצע לכלול בתיקון ואת שיעורן (שם, בעמ' 12-13).

17. היועצת המשפטית לוועדה דאז, עו"ד סיגל קוגוט, הביעה את התנגדותה לקיצור התקופה וציינה בין היתר כי הטלת תקופת מאסר הקצרה משלושה חודשים מלמדת על כך שבית המשפט סבר שמדובר בעבירה שאינה חמורה וכי ההוצאות הקבועות של משפחה אינן משתנות בהכרח כשמדובר במאסר קצר. בהתאם לכך, טענה כי במסגרת הצעת החוק אין הצדקה לשלול את הגמלה מאסיר שנגזר דינו לתקופת מאסר הקצרה משלושה חודשים (עמ' 15-16 לפרוטוקול הדיון מיום 20.10.2015).

אף עו"ד גיל שפירא, מנהל תחום בכיר (חקיקה) בסנגוריה הציבורית, הביע את התנגדותו לתיקון האמור. עו"ד שפירא הצטרף לדבריה של היועצת המשפטית לוועדה והוסיף כי מאסרים קצרים מוטלים במקרים רבים דווקא על אוכלוסיות מוחלשות, ודווקא בשל הנסיבות המיוחדות המתקיימות בעניין (שם, בעמ' 17).

בעקבות זאת החליטה הוועדה, בהסכמת נציג משרד המשפטים, שלא לתקן את הסעיף כאמור (שם, בעמ' 17).

18. באשר לתיקון השני שהוצע, **הנתקף בעתירה דנו**, ולפיו במקרי מאסר של קטינים עקב עבירות ביטחון יישללו הגמלאות המשולמות להוריהם בעדם – הסביר עו"ד סומך כי הממשלה התלבטה אם להחיל את ההסדר המוצע על כל עבירה או רק על עבירות ביטחון, והסביר כי **"בסופו של דבר חשבנו שבגלל הייחוד של עבירות הביטחון, שגם מתבטא דרך אגב בסעיף 326, זה ייוחד רק לעבירות ביטחון"**, אך הוסיף שלוועדה נותר שיקול הדעת להחליט אחרת, ושהממשלה תכבד החלטה כזו (שם, בעמ' 13).

עוד הבהיר עו"ד סומך שהתיקון המוצע לא נועד להעניש את העבריין הקטין או את הוריו, אף אם עשויות להיות לו תוצאות הרתעיות. לעניין זה הוא הסביר כי:

"לגבי הרציונל של סעיף קטן (ב), אנחנו לא רואים את זה כסעיף שבבסיס שלו הוא עונשי. זה סעיף שבבסיס שלו מסתמך על הרציונל של סעיף 325 הקיים, שבמצב שבו אדם נמצא בבית הכלא וצרכיו הבסיסיים מסופקים, **יש הצדקה שהוא לא יקבל קצבאות, זה הבסיס. עם זאת, לסעיף הזה יש אפקט הרתעתי, ולכן הוא נכון. אבל בבסיס שלו זה לא סעיף עונשי... חוק הביטוח הלאומי קובע, שאדם שנמצא במוסד שכל כלכלתו על המדינה, לא זכאי לגמלת הבטחת הכנסה. יש בזה גם היגיון שהוא מתוך הביטחון הסוציאלי, ובמקרה הזה יש לו גם אפקט הרתעתי, ולכן הוא חשוב, יחד עם מכלול הצעדים האחרים**" (שם, בעמ' 17-18, ההדגשות בתגובה זו אינן במקור, אלא אם צוין אחרת).

19. היועצת המשפטית של ועדת החוקה עמדה אף היא על הרציונל העומד בבסיס התיקון, והדגישה כי **"ההנמקה היא הפגיעה באמנה החברתית, והמידתיות באה לידי ביטוי בזה שזה רק בתקופת המאסר"** (שם, בעמ' 15 לפרוטוקול הדיון).

20. בדומה, הסביר יו"ר הוועדה, חה"כ ניסן סלומינסקי, כי תמיכתו בהצעה נובעת מתוך התפיסה כי מי שיוצא כנגד המדינה אינו יכול לצפות לקבל ממנה מימון נוסף. לדבריו:

"אני הסברתי [...] שלא כעונש, אלא שלא יכול להיות שמישהו בא לפגוע במדינה, בא לפגוע בי, ואני ממשיך לשלם לו. זה לא יכול להיות, זה דבר שההיגיון לא סובל והמדינה לא סובלת. לכן הסיבה לעצור את זה, גם אם זה לא סכום מי יודע מה, 2,000 שקל, **אבל לא יכול להיות אבסורד שנותנים לי סטירה ואני ממשיך לשלם לזה שסטור לי**..." (שם, בעמ' 19).

21. מנגד, עו"ד כרמית פולק-כהן, סגנית היועצת המשפטית למועצה לשלום הילד, הביעה את התנגדותה לתיקון ולשימוש בשלילת קצבאות **"ככלי ניגוח כלשהו, ככלי ענישתי"** (עמ' 16 לפרוטוקול הדיון מיום 20.10.2015). היא הביעה את חששה כי התיקון יהווה תקדים לשלילת קצבאות גם בהקשרים אחרים וציינה כי, לדעתה, התיקון לא יוביל להרתעה (שם). בנוסף, הציעה עו"ד פולק-כהן כי אם הוועדה תחליט לאשר את התיקון על אף עמדתה, הרי שתקבע אותו כהוראת שעה (שם, בעמ' 17).

22. בהמשך לכך, במסגרת הסתייגות לנוסח הצעת החוק העלה חה"כ אוסאמה סעדי את ההצעה לקבוע את התיקון לחוק הביטוח הלאומי כהוראת שעה (שם, בעמ' 40).

23. בתגובה, הסביר עו"ד סומך, נציג משרד המשפטים, כי:

"אנחנו מתנגדים להוראת שעה בביטוח הלאומי. מדובר בהוראה שהיא נכונה, העיתוי הוא בגלל המצב, ההוראות האלה נבחנו ולכן אנחנו מציעים את ההצעה עכשיו, אבל היא כבר קיימת בחוק הביטוח הלאומי לגבי בגירים ואנחנו רק מרחיבים הוראה קיימת ולא רואים הצדקה להוראת שעה" (שם).

24. אף היועצת המשפטית לוועדה ציינה כי אין מניעה לחוקק את התיקון כהוראת קבע, וציינה כי, לעמדתה, "הנמקה של פגיעה באמנה החברתית היא הנמקה די נצחית" (שם, בעמ' 41). בעקבות זאת דחתה הוועדה את נוסח ההסתתיגות ברוב דעות (שם).

25. להשלמת התמונה יצוין בתמצית בנוגע להצעת חוק הנוער, כי הצעת החוק עוסקת בעיקרה באמצעים שבהם בית משפט לנוער רשאי לנקוט כלפי הורי קטינים שהורשעו בדין פלילי, במטרה להגביר את המעורבות הפעילה של ההורה במניעת עבריינות מצד הקטין, כאשר אף ברקע להצעת חוק זו עמדה תופעת יידוי אבנים על ידי קטינים, על רקע אידיאולוגי. (יצוין כי לפני התיקון, בית המשפט היה רשאי, בין היתר, לחייב את הקטין או את הוריו בתשלום קנס או פיצוי לאדם שניזוק באותה עבירה ולקבל התחייבות מאת הקטין או הוריו בדבר התנהגותו של הקטין בעתיד, רק בהיעדר הרשעה של הקטין, אולם המחוקק סבר כי דרכי טיפול אלו נדרשות לא פחות ולעתים אף יותר, גם במקרים שהם החליט בית המשפט להרשיע את הקטין ולגזור את דינו).

26. בסיום הדיון הצביעה ועדת החוקה על נוסח סעיפי החוק המוצעים, בשינויים שנתקבלו, ואישרה את הצעת החוק (ואת הצעת חוק הנוער) לקריאה השנייה והשלישית (שם, בעמ' 42-41).

27. ביום 2.11.2015 אישרה מליאת הכנסת את הצעת החוק בקריאה השנייה, ובקריאה השלישית ברוב של 51 תומכים מול 17 מתנגדים וללא נמנעים. החוק המתקן פורסם ברשומות ביום 5.11.2015.

נוסח החוק כפי שפורסם ברשומות צורף לתגובה המקדמית מטעם המשיבה וסומן **מש/3**.

ב. עיקרי ההסדר שנתקבל

28. ההסדר שנתקבל במסגרת החוק המתקן, **והנתקף בענייננו**, קובע כי הגמלאות המפורטות להלן, המוענקות בזיקה לקטין, יישללו מהוריו של קטין שהורשע בעבירת ביטחון כהגדרתה בסעיף 326 לחוק הביטוח הלאומי, או בעבירה של יידוי או ירי של אבן או חפץ אחר לעבר כלי תחבורה לפי סעיף 332א לחוק העונשין, אליו נתייחס להלן, שבוצעה מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור, **בתקופה שבה הקטין נמצא במאסר עקב הרשעה** (סעיף 3 לחוק המתקן). עוד נקבע כי הסדר זה יחול רק ביחס לעבירה שנעברה לאחר יום תחילתו של החוק המתקן (סעיף 4 לחוק המתקן).

29. הגמלאות המרכזיות שנשללות בהסדר הן קצבת הילדים ומענק לימודים (פרק ד' לחוק הביטוח הלאומי), **בעד הקטין הספציפי**. כמו כן, נשללות **תוספות לגמלת ההורה**, המשולמות עבור אותו קטין. התוספות האמורות הן תוספות **לקצבת הבטחת הכנסה** (לפי חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980), **לקצבת מזונות** (לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972) ו**תוספות תלויים לקצבת נפגע עבודה** (סעיף 200(ג)(2) לחוק הביטוח הלאומי); **לקצבת שארים של נפגע עבודה** (סעיף 132(5) לחוק); **לקצבת זקנה** (סעיף 244(ב)(2) לחוק); **ולגמלת שארים** (סעיף 252(ב) לחוק).

כמו כן נקבע כי ככל שהגמלאות האמורות משולמות בהתאם למספר הילדים במשפחה, אזי הקטין הנתון במאסר לא יובא בחשבון במניין ילדי המשפחה לעניין סכום הגמלה.

ג. חוק העונשין (תיקון מס' 119), התשע"ה 2015

30. להשלמת הרקע לתיקון נבקש לציין כי ביום 20.7.2015, כארבעה חודשים לפני פרסום הצעת החוק הנתקף בענייננו, התקבל בכנסת תיקון לסעיף 332 לחוק העונשין (חוק העונשין, תיקון מס' 119), התשע"ה-2015, שנועד לסייע בהתמודדות ממוקדת עם תופעת ידווי האבנים לעבר אזרחים ולעבר כוחות הביטחון.

31. עובר לתיקון זה, בסעיף 332(3) לחוק העונשין, נקבע מאסר עשרים שנים למי ש"יורה או זורק דבר אל אדם שעל נתיב התחבורה או כלי התחבורה או אל חפץ שעליהם או גורם שהדבר יגרם בהם"; "בכוונה לפגוע בנוסע בנתיב תחבורה או כלי תחבורה או לסכן את בטיחותו". במסגרת התיקון הני"ל, במקום סעיף 332(3) שנמחק, נקבעה עבירה חדשה בת שני מדרגים, שהעונש בצידם - עשר ועשרים שנות מאסר, על ידווי או ירי של אבן או חפץ לעבר כלי תחבורה בנסיעה, מאחר שהסעיף הקודם לא נתן מענה מלא למצבים של השלכת אבנים או חפצים אחרים לעבר כלי תחבורה נוסעים.

32. במקביל, כפי שהובהר לעיל, במסגרת תיקון מס' 120 לחוק העונשין, נקבע כי לא ישולמו להורי קטין שהורשע בביצועה של עבירה לפי סעיף 332 לחוק העונשין, גמלאות מסוימות, כמפורט לעיל, בתקופה שבה הוא שוהה במאסר.

הטיעון המשפטי

א. כללי

33. עמדת המשיבה היא כי דין הטענות נגד חוקתיותו של התיקון להידחות.

34. בפתח הדברים תטען המשיבה כי אין יסוד לטענה כאילו הגבלת הסדר שלילת הגמלאות רק לקטינים שהורשעו בעבירת ביטחון ואי החלתו על קטינים אחרים המרצים עונש מאסר בגין עבירות אחרות, פוגעת בזכות לשוויון ומפלה על רקע לאום, כפי שיפורט להלן.

35. המשיבה תטען בתמצית כי בנסיבות העניין יש **שוני רלוונטי** בין קטינים שהורשעו בביצוע עבירות ביטחון, שיש בהן כאמור כדי ליצור חשש לפגיעה בביטחון המדינה מעבר לפגיעות בנפש וברכוש, לבין יתר הקטינים המצויים במאסר בשל ביצוע עבירות שאינן עבירות ביטחון, **קרי מדובר בהבחנה רלוונטית, הן לעניין קבוצת האסירים הקטינים והן לעניין קבוצת ההורים שלה נשללות הגמלאות.**

36. לפיכך, בעבירות מסוג זה (בשונה מעבירות אחרות המכוונות כלפי קורבן ספציפי), קיימת הצדקה גדולה יותר להשתמש לא רק בכלים פליליים, אלא בכלים נוספים, ובכלל זה בענייניו בדרך של שלילת תמיכה כפולה שהמדינה מעניקה למבצע העבירה הקטין ולמשפחתו.

37. בהקשר זה יצוין, למעלה מן הנדרש, לאור מיקוד הסוגיות בצו על תנאי, כמצוטט לעיל, כי לעמדת המשיבה, כפי שפורטה בתגובתה המקדמית, ההסדר דנן אינו פוגע בזכות החוקתית לקיום בכבוד, משום שבעת מאסרו של הקטין מספקת לו המדינה את כל צרכיו (וההסדר רק מונע **תשלום כפול** בעדו).

38. בנוסף, התיקון לחוק משתלב עם התפיסה של **סולידריות חברתית וערבות הדדית**. שעליהן מושתתת, בין היתר, תפיסת הביטחון הסוציאלי בישראל, שכן עבירת ביטחון מתאפיינת בכך שבשונה מעבריינות "קלאסית" היא נועדה לפגוע בקבוצת אנשים רק בשל מוצאם ודתם, באופן החותר תחת בסיס החיים המשותפים במדינת ישראל בכללותה, ותוך שיבוש אורח החיים התקין ופגיעה בשלטון החוק.

39. המשיבה תוסיף ותטען כי ההבחנה בין מי שהורשע בעבירות ביטחון ובין מי שהורשע בעבירות אחרות עולה בקנה אחד גם עם הסדרים אחרים המעוגנים בחוק הביטוח הלאומי (ר' למשל סעיף 326 לחוק הביטוח הלאומי, שעניינו שלילת גמלה בגלל פשע, אשר קובע בסעיפים קטנים א' ו-ג' כללים מחמירים בנוגע לשלילת והפחתת גמלה למי שהורשע בגלל פשע שבוצע **מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור**, לעומת כלל העבירות).

40. נוכח האמור, לעמדת המשיבה הנימוקים השלובים הללו **תומכים בחוקתיות התיקון**. לחלופין המשיבה תטען כי גם אם יש בהסדר הנדון משום פגיעה בזכות לשוויון, מעבר להיותה פגיעה מצומצמת ביותר, משום ששלילת הגמלאות מוגבלת רק לתקופת המאסר, כאמור לעיל, הרי שפגיעה זו נועדה לתכלית ראויה ועומדת במבחני המידתיות הקבועים בפסקת ההגבלה.

ב. טענה לפגיעה בזכות חוקתית לשוויון

שוני רלוונטי בין עבירות "רגילות" לבין עבירות ביטחון

41. על-פי ההלכה הפסוקה, כדי לקבוע אם חוק מסוים פוגע בשוויון, יש לבדוק האם ההבחנה הנוצרת בגדרו מבוססת על **שוני רלוונטי** בין קבוצות, ושאלה זו נבחנת לפי תכלית הנורמה והיקפה. אם ההבחנה מבוססת על שוני רלוונטי הרי שאין פגיעה בשוויון (ר' לדוגמא, בג"ץ 4124/00 יקותיאלי נ' השר לענייני דתות, פ"ד סד(1) 142 (2010)).

42. יודגש כי קביעת מטרות החוק, שלפיהן נבדק השוני הרלוונטי, **מוטלת על המחוקק**. "זו האחריות הלאומית המוטלת עליו בקביעת המטרות הלאומיות ובגיבוש המטרות שלשם הגשמתן נדרש מעשה חקיקה" (א' ברק, "מידתיות במשפט – הפגיעה בזכות החוקתית והגבלותיה" (הוצאת נבו, התש"ע – 2010), בעמ' 492 (להלן: **מידתיות במשפט**)). המחוקק רשאי לערוך הבחנות מתבקשות כדי להגשים את מטרותיו, תוך שקילת היתרונות אל מול החסרונות שבחקיקה. אם ההבחנות שיוצרות את הקבוצות השונות קשורות לתכלית החוק שקבע המחוקק – לא מתקיימת פגיעה בשוויון לפי מבחן "השוני הרלוונטי", כיוון שמדובר ביחס שונה לשונים. המשיבה תטען כי כך המצב בחוק המתקן בענייננו.

43. **המחוקק קבע כי קיים שוני רלוונטי בין קטינים שהורשעו בעבירות ביטחון ובין קטינים שהורשעו בעבירות אחרות, המצדיק את ההבחנה שנערכה בחוק המתקן**. שוני זה אינו מבוסס, כטענת העותרים (פס' 18-19 לעתירה), על זהותם הלאומית של הקטינים, **אלא על אופי העבירות שבהן הורשעו**. במלים אחרות, ההבחנה נעוצה במעשה ולא בעושה.

44. הבחנה זו, בין עבירות ביטחון לבין עבירות פליליות אחרות, אינה ייחודית לתיקון שבנדון. בספר החוקים של המדינה פזורות הוראות רבות שמבחינות בין עבירות שהוגדרו כעבירות ביטחון לבין עבירות פליליות אחרות. חוק המאבק בטרור, התשע"ו–2016, שנחקק בשנה האחרונה, מהווה דוגמא אחת מתוך רבות להבחנה זו. חוק זה קובע שורה של הסדרים בתחום הפלילי ובתחום המינהלי כדי להיאבק בטרור, מתוך תפיסה שאיום הטרור הוא שונה מהאיום הפלילי "הרגיל", בשל היקפו ומורכבותו. לכן, החוק קובע עבירות פליליות ייחודיות, שמרחיבות את מעגל העבריינים הקשורים למעשי טרור ולארגוני טרור, ומחמיר את הענישה בעבירות שמהוות מעשי טרור או בעבירות שקשורות לניהול ארגון טרור ומימון טרור. החוק כולל גם שינויים מסוימים מסדרי הדין ודיני הראיות בהליכים פליליים הקשורים לעבירות טרור (למשל, ניתן לעכב את הבאתו בפני שופט של עצור החשוד בעבירת ביטחון או אף לקיים דיון בהארכת מעצרו שלא בנוכחותו).

45. בנוסף, חוק המאבק בטרור, התשע"ו–2016 כולל **הסדרים מינהליים ייחודיים**: סמכות רחבה להכריז על ארגון כעל ארגון טרור שאין לו זכות קיום; חילוט רכוש הקשור לעבירות טרור ולארגוני טרור; סמכות רחבה להוציא צו למניעת פעילות של ארגון טרור, לדוגמא קיום אסיפה, כנס וכדומה, וכן להוציא צו להגבלת שימוש במקום המשמש לפעילות של ארגון טרור. **המחוקק רואה חשיבות רבה בהסדרים אלה, שמתווספים לכלים הפליליים "המסורתיים" להתמודדות עם תופעות ביטחוניות בעייתיות**. לצד הכלי הפלילי, המדינה עושה שימוש בכלים מתחומי משפט אחרים, האזרחי והמינהלי, בניסיון למצוא כלי אכיפה אפקטיביים במאבק נגד הטרור.

46. גם בחוקים אחרים הבחין המחוקק בין עבירות ביטחון או עבירות טרור לבין עבירות אחרות. חוק העונשין, לדוגמה, מקדיש פרק לעבירות ביטחון (פרק ז' לחוק), שקובע עבירות חמורות במיוחד, כולל גם ענישה מחמירה למי שקושר קשר לביצוע עבירת ביטחון או עובר עבירת ניסיון בתחום (לדוגמא, סעיף 92 לחוק העונשין). סעיף 35 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו–1996 קובע כי אפשר לדחות פגישה של עצור החשוד בעבירות ביטחון עם עורך דין לפרק זמן ממושך במיוחד. תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945 מקנה למפקד

הצבאי סמכות להורות על הריסה או החרמה של בית של מי שקשור לפעילות עוינת נגד מדינת ישראל.

47. מבלי להתיימר למצות, בכל הדוגמאות שהובאו לעיל, עולה לכאורה השאלה: במה שונה עבירות הטרור והביטחון מעבירות פליליות "אחרות", לעתים אף חמורות יותר? **המשיבה תטען כי התשובה היא שעבירות ביטחון שנעברו ממניעים אידיאולוגיים, הפוגעים בקבוצת אנשים רק בשל מוצאם ודתם, כאשר המבצע למעשה שם כמטרה את שלום הציבור כולו ואת המדינה עצמה, מעבר לפגיעה הישירה בחיי אדם, גוף ורכוש, פוגעות בבסיס החיים המשותפים, חותרות תחת תפיסת הסולידריות החברתית, ומצדיקות יחס שונה.** לרבות שימוש בכלים נוספים להתמודדות מערכת אכיפת החוק, כפי שנעשה בענייננו.

48. יודגש כי הן בשל החומרה המוסרית שרואה המחוקק בעבירות הביטחון, והן בשל הסכנה הרבה שטמונה בעבירות אלה, מתחזק הצורך בהרתעה ובמניעה לצורך מיגורן של עבירות אלו. מי שעובר עבירות ביטחון פוגע כאמור לא רק בחברה ובאינטרס הציבורי, בדומה למי שרוצח אחר, אלא פוגע בביטחון המדינה ותושביה וסדרי השלטון בה:

"ההגנה על בטחון הציבור היא ערך שבלעדיו מדינה וחברה לא יכוננו, ובלעדיהם לא יהא אף טעם ותקומה לזכויות אדם." (בג"ץ 6358/05 ואנונו נ' אלוף פיקוד העורף, פסקה 14 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה (פורסם בנבו, 12.1.06)).

49. השוני בין קבוצות אלה אינו רלוונטי רק לתכלית החוק המתקן – התמודדות עם "מכת מדינה" של עבירות ביטחון והוקעה של מי שפוגע בביטחון המדינה, אלא גם לתכלית הגמלאות הניתנות מכוח חוק הביטוח הלאומי, שמבוסס על סולידריות חברתית וערבות הדדית.

50. בהקשר זה יודגש כי המחוקק ביקש, כפי שתואר לעיל, להביא לידי שלילת הטבה כספית כפולה הניתן לקטין מורשע בביצוע פשעים מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור בהיותו במאסר, שכן מדובר בעבירות החותרות תחת הסולידריות החברתית, שעומדת בבסיס חוק הביטוח הלאומי.

51. נוסף עוד כי ההבחנה בין עבירות הביטחון לבין עבירות אחרות רלוונטית בין אם המבצע הוא בגיר ובין אם המבצע הוא קטין. כמוכן שבכל הסדר שנחקק, יש לתת את הדעת להשלכות המיוחדות על קטינים, כגון החשיבות היתרה של שיקום, או לאשם המוסרי הפחות, לעתים, של הקטין בהתחשב בצעירותו; ואולם, אין בכך כדי להביא למסקנה כי ההבחנה בין סוגי העבירות אינה רלוונטית כשמדובר בקטינים.

52. לכל האמור ניתן משנה תוקף בענייננו במצב שבו עבירות ביטחון המבוצעות על-ידי קטינים הפכו ל"מכת מדינה" – תופעה רחבת היקף ו"מדבקת" (ור' לעניין זה היקף התופעה פסקה 15 לתגובת המשיבים 2-3) – שמצדיקה יחס "שונה" לעברייני ביטחון ובכלל זה בנקיטת צעדים נוספים, פליליים ומינהליים כאחד, המכוונים למניעת התופעה והרתעת מבצעה.

53. בית המשפט העליון עמד לא אחת על הסכנה הנשקפת מהשלכת אבנים ותוצאותיה, ועל הצורך בהרתעה. "אבנים – פגיעתן רעה, והמיידה אותן יכול רק לשער את מידת הפגיעה, העלולה להגיע

חלילה כדי מחיר דמים, והיו דברים מעולם" (ע"פ 8639/13 אלדבס נ' מדינת ישראל, פסקה י"ג (פורסם בנבו, 17.3.2014); ע"פ 7140/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (פורסם בנבו, 2.4.2014); ע"פ 240/16 מדינת ישראל נ' פלוני (פורסם בנבו, 11.1.2017)).

54. וראו עוד דברי כב' השופט סולברג בע"פ 5961/13 פלוני נ' מ"י (פורסם בנבו, 26.3.2014):

"אכן, קשה הוא מאסרם של קטינים. אנו חותרים לשיקומם, לחזרתם למוטב. ברם, רחמנות יתרה, משבשת את היוצרות, ומונעת מתן מענה חיוני למסוכנות הרבה שבעבירות הנדונות, המבוצעות תדיר על-ידי קטינים. מעת לעת אנו מקבלים תזכורת כואבת בדמותה של אבן שגרמה לשבר בגולגולת, בקבוק תבערה שהצית מכונית על יושביה, זיקוק ששרף בית מגורים. זעיר פה זעיר שם ניתן למצוא בכגון דא עונשי מאסר בעבודות שירות, אך זהו החריג ולא הכלל, משום שאין בו תרופה הולמת לסכנת הנפשות. ראוי לידע ולהודיע על שער בת-רבים כי מי שמסכן את זולתו בידי אבנים, בקבוקי תבערה או זיקוקים, דין הוא שיכלא מאחורי סורג ובריח. משך תקופת המאסר יכול שישתנה בהתאם לנסיבות המעשה והעושה, אך כעקרון זהו העונש ההולם מבחינת הגמול, ההרתעה, ובעיקר – קדושת החיים".

55. הנה כי כן, המחוקק ראה בחומרה ביצוע עבירות של יידוי אבנים לעבר כלי תחבורה בנסיעה וביצוע עבירות ביטחון, מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור ואף מפסיקת בית המשפט הנכבד עולה כי ראוי להשית עונש הולם ומרתיע, מחמיר ומכביד, שכולל מאסר בפועל, הגם שמדובר בקטינים ובצעירים, נוכח חומרת העבירות והסיכון הרב שנשקף מעבירות ביטחון ומיידוי אבנים.

56. זאת ועוד, המשיבה תטען כי אין יסוד לטענת העותרים כאילו ההבחנה בין אסירים ביטחוניים ובין אסירים פליליים ימותרת רק כאשר יש שיקול בטחוני התלוי בתנאי הכליאה בכלל והמצדיק זאת" (פס"י 21 לעתירה). טענה זו, המבוססת בעיקר על פסק דינו של בית המשפט הנכבד בדנג"ץ 204/13 צלאח נ' שרות בתי הסוהר (פורסם בנבו, 14.4.2015), אינה רלוונטית לענייננו, שכן ההתייחסות בפרשת צלאח לשיקול הביטחוני כשיקול המצדיק הבחנה בין אסירים ביטחוניים ובין אסירים פליליים נעשתה ביחס לתנאי הכליאה בכלל (כזכור באותו מקרה חברי ההרכב נחלקו באשר לשאלה אם סיווגו של אדם כאסיר בטחוני די בו כשלעצמו כדי לשלול ממנו את האפשרות ללמוד באוניברסיטה הפתוחה), בעוד שההסדר דן כלל אינו עוסק בתנאים אלה.

57. עוד תטען המשיבה כי יש לדחות את טענת העותרים ולפיה ההבחנה האמורה ימנעגדת לדיני העונשין ותורת הענישה" (פס"י 29-40 לעתירה).

ראשית, כאמור, תכלית ההוראה הנתקפת אינה **עונשית**, אלא **הרתעתית**, והיא עולה בקנה אחד עם הרציונלים העומדים ביסוד חוק הביטוח הלאומי, שעיקרם הגנה על עקרונות הסולידריות החברתית והערבות ההדדית.

אכן, לא ניתן לומר כי כל סנקציה, או הפסד כספי הנגרם לפרט, הוא בבחינת "עונש". למעשה, קיים מגוון רחב של הסדרים שיש בהם משום פגיעה כספית בפרט אשר אינן נחשבות ל"עונש" למרות שיש להם "היבט עונשי", משום שהם נועדו להגשים **תכליות שונות**, לרבות הסדרי חילוט, פיצויים אגב ההליך הפלילי, הגבלות משמעותיות וכיו"ב (ראו למשל, בש"פ 6817/07 **מדינת ישראל נ' סיטבון**, פסקה 34 לפסק הדין (פורסם בנבו, 31.10.2007); רע"פ 2976/01 **אסף נ' מדינת ישראל**, פ"ד נו(3) 465, 418 (2002); בג"ץ 13/57 **צמוקין נ' בית הדין המשמעתי לעובדי המדינה**, פ"ד י"א 861, 856 (1957)).

שנית, בניגוד לטענות העותרים, ההבחנה שתוארה לעיל בין עבירות ביטחוניות לעבירות אחרות באה לידי ביטוי גם בהקשר העונשי כפי שהובהר בהרחבה לעיל.

58. זאת ועוד, המשיבה תטען כי יש לדחות את טענת העותרים כאילו פסק הדין בבג"ץ 7245/10 **עדאלה** – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' משרד הרווחה (פורסם בנבו, 4.6.2013) (להלן: **עניין עדאלה**) תומך בטענתם כי ההסדר הנדון פוגע בזכות החוקתית לשוויון (פס' 27 לעתירה). בפסק הדין בעניין **עדאלה**, הדגישה כב' השופטת ארבל כי התניית קצבאות הילדים בחיסונים פוגעת בשוויון בעיקר משום שתכלית הקצבאות היא:

"לסייע במימון ההוצאות המתווספות בעת גידול ילדים, ולמנוע התדרדרות לחיים בעוני של המשפחה בכלל ושל הילדים בפרט. **לפיכך, הוספת תנאי לקבלת הקצבה התלוי בחיסונים של ילדי המשפחה היא זרה הן למבנה הקצבה והן לתכליותיה**" (שם, פס' 49 לפסק דינה).

בניגוד לכך, בענייננו, הכלל הנוהג לגבי אסירים בגירים הוא כי הם אינם מקבלים קצבאות ביטוח לאומי בעת שהם מצויים במאסר, משום שבתקופה זו הוצאות כלכלתם מוטלות על המדינה, ואין מקום להעניק להם תמיכה כספית כפולה. בהתאם לכך, לא ניתן לומר כי החלת כלל דומה על קטינים המצויים במאסר בשל עבירות ביטחון מהווה "הוספת תנאי לקבלת הקצבה [...] [ה]זרה הן למבנה הקצבה והן לתכליותיה", כבעניין **עדאלה**.

59. הדברים אמורים במיוחד בהתחשב בכלל הנוהג בביטוח הלאומי ולפיו מי שמקבל את גמלאות הילדים מן המוסד לביטוח לאומי הוא מי שהילד מצוי בחזקתו (ראו, סעיף 69 לחוק). לכן, גם לו הייתה הגמלה "שייכת" להורים, כנטען על ידי העותרים (ולמעשה, בפסק הדין בעניין **עדאלה** נותר העניין ב"צריך עיון", ובית המשפט הנכבד ציין כי הוא נוטה דווקא למסקנה שקצבת הילדים "שייכת" לילד – פס' 25 לפסק דינה של כב' השופטת ארבל), במצב שבו הקטין נמצא בהחזקת המדינה, יש הצדקה ליטול את הגמלה ממשפחתו.

60. לסיכום חלק זה, המשיבה תטען כי בענייננו קיים שוני רלוונטי המצדיק את ההבחנה בין קטינים שהורשעו בעבירות ביטחון ובין קטינים שהורשעו בעבירות אחרות, שמבוסס על **המעשים או אופי העבירות שבהן הורשעו**. ההחלטה של המחוקק לשלול את הגמלאות מאוכלוסייה אחת בלבד (משפחות של ילדים שביצעו עבירות ביטחון) מתוך הקבוצה של משפחות הקטינים ששוהים במאסר, **נובעת מהמציאות הקשה של התקופה וכן מהעמדה הערכית שלעבירות הביטחון יש חומרה יתרה**. בעיצומה של תופעת ידווי אבנים שהפכה למכת מדינה, ומתוך תפיסה ערכית כאמור, רשאי המחוקק לנקוט בצעדים כדי להתמודד עם התופעה.

שוני זה רלוונטי למהותם של ההסדרים הסוציאליים הנשללים מהמשפחות. בהתאם לכך, נוכח היומו של שוני רלוונטי, דיו הטענה לפגיעה בשוויון, ובוודאי בזכות החוקתית לשוויון, להידחות.

ג. מכל מקום, התיקון עומד בתנאי פסקת ההגבלה

61. נוכח כל האמור לעיל, לעמדת המשיבה אין בתיקון לחוק משום פגיעה בזכות חוקתית מוגנת. לחילופין, ולשם הזהירות בלבד, תטען המשיבה כי אף אם נפגעה זכות חוקתית, הרי שמדובר בפגיעה כדין העולה בקנה אחד עם תנאי פסקת ההגבלה.

62. העותרים לא העלו כל טענה באשר לשני התנאים הראשונים הקבועים בפסקת ההגבלה – הדרישות כי הפגיעה הנטענת בזכויות תיעשה בחוק (או על פיו), ושהיא תהלוס את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. טענות העותרים מתמקדות בשני התנאים הנוספים הקבועים בפסקת ההגבלה – היותה של הפגיעה לתכלית ראויה ועמידתה במבחני המידתיות. כמפורט להלן, המשיבה תטען כי התיקון עומד בתנאים אלה.

1. התיקון נועד לתכלית ראויה

63. העותרים טוענים כי תכלית ההסדר דנן אינה ראויה, משום ששלילת הגמלאות בענייננו נעשתה לתכלית עונשית ולא לתכלית סוציאלית.

64. כפי שהרחבנו לעיל, המשיבה תטען כי התכלית המרכזית של ההסדר אינה עונשית, כטענת העותרים, אלא **מטרתו** להביא לידי הרתעת עברייני ביטחון ולמנוע ביצוע של עבירות ביטחון, מתוך רצון להתמודד עם בעיה רחבה שהפכה למכת מדינה, ובנוסף ההסדר מבטא את רצון המחוקק לשלול תמיכה מדינתית כפולה ממי שפגע בסולידריות החברתית, שעומדת בבסיס חוק הביטוח הלאומי, בביצוע פשעים מתוך מניע לאומני או בזיקה לפעילות טרור.

65. על החשיבות של המאבק בעבירות הביטחון בכלל ובתופעת יידוי אבנים בפרט, אין חולק, כפי שעולה גם מהצו על תנאי שיצא בענייננו. המשיבה סבורה כאמור כי התכלית של הרתעת מפגעים פוטנציאליים מפני מעורבות בפעילות טרור ומניעת עבירות ביטחון לצורך הגנה על חיי אדם ועל ביטחון אזרחי ותושבי המדינה עולה בקנה אחד עם התפיסה הבסיסית העומדת ביסוד תכלית החוק המתוקן, חוק הביטוח הלאומי, המושתתת על עיקרון של סולידריות חברתית. (ר' בג"ץ 6304/09 לה"ב - לשכת ארגוני העצמאים והעסקים בישראל נ' היועץ המשפטי לממשלה, פס' 129, 44 [פורסם בנבו] (2.9.10) (להלן: עניין לה"ב)).

66. בהקשר זה יצוין כי בעבר, בב"ל (י-ם) 11822/08 ג'מילה נ' ביטוח לאומי – סניף ירושלים (פורסם בנבו, 24.11.2011) (להלן: עניין ג'מילה), נדרש בית הדין האזורי לעבודה בירושלים (הרכב בראשות כב' השופט דניאל גולדברג) לתכליתו של ההסדר הקבוע בסעיף 326 והסביר כי:

"חוק הביטוח הלאומי מגבש את תנאי האמנה החברתית בדבר הערבות ההדדית בין תושבי ישראל, ככל שזו מתבטאת בתשלום גמלאות מקופת הציבור לתמיכה סוציאלית באוכלוסיות הזקוקות לתמיכה זו [...] התיקון לחוק מבטא את מטרת המחוקק

להגביל את הסולידריות החברתית כלפי שאיריו של מי שנהרג אגב ביצוע פשע מתוך מניע לאומני, מתוך תפיסה שפשע שמבוצע מתוך מניע לאומני מבטא איום בדרגת חומרה מיוחדת כלפי החברה [ההדגשה במקור – הח"מ]. [...]

זו ודאי עמדה לגיטימית לסבור שביצוע פשעים מתוך מניעים לאומניים, ללא קשר לזהות הלאומית של מבצע הפשע, מהווה סכנה חמורה במיוחד לשלום הציבור, אף יותר מפשעים 'סתם', בשל העובדה שבמדינת ישראל ישנו סכסוך לאומי היסטורי שלמרבה הצער הינו עקוב מדם, ובשל הפוטנציאל הנפיץ של פשעים כאלה" (עניין ג'מילה, פס' 59-62 לפסק הדין).

ראו עוד: ב"ל (חיפה) 2062/08 ח' ז' נ' המוסד לביטוח לאומי, פס' 15 לפסק הדין (פורסם בנוב, 30.4.2012).

67. יתר על כן, נראה כי הדברים האמורים ביחס לסעיף 326(א) לחוק הביטוח הלאומי, חלים מקל וחומר בעניינו, שהרי סעיף 326(א) מאפשר שלילת גמלאות המשולמות לאדם אחר (תלוי) – זולת העבריין – אשר נועדו לספק את צרכיו של התלוי (ראו למשל, עניין ג'מילה, פס' 60 לפסק הדין). מנגד, בעניינו הגמלאות הנשללות נועדו לספק את צרכיו של העבריין עצמו, והמשמעות של שלילתן הוא מניעת תמיכה כספית כפולה בעד אותו עבריין.

68. באשר לטענות העותרים שמדובר בתכלית שאינה ראויה משום "שאינה נותנת משקל לפגיעה בזכויות אדם"; ומשום שההסדר "שולל את שיקול הדעת השיפוטי" (פס' 49-53 לעתירה) המשיבה תטען כי בטענות אלה אין כל ממש, שהרי, מעצם העובדה ששלילת הקצבאות מוגבלת לתקופת מאסרו של הקטין בלבד, לא ניתן לומר שהיא אינה "נותנת משקל לפגיעה בזכויות האדם" או כי יש בה משום "שלילת שיקול הדעת השיפוטי". מטבע הדברים, היקף הפגיעה הנטענת ישתנה בהתאם לאורכה של תקופת המאסר, ומכיוון שאין מדובר בסנקציה עונשית, אף אין מקום לשקילה אינדיבידואלית כטענתם, בהתאם לנסיבותיו של כל קטין ומשפחתו.

69. אשר על כן, המשיבה תטען כי התיקון נועד לתכלית ראויה.

2. התיקון עומד במבחני המידתיות

70. המשיבה תטען עוד כי התיקון עומד גם בשלושת מבחני המידתיות: מבחן הקשר הרציונאלי, מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה ומבחן המידתיות במובן ה"צר".

(א) התיקון עומד במבחן הקשר הרציונאלי

71. כידוע, מבחן הקשר הרציונאלי דורש "התאמה בין האמצעי החקיקתי הפוגע בזכות החוקתית לבין התכלית שנועד החוק להגשים. על האמצעי החקיקתי להיות ענייני ולחובל באופן רציונלי להגשמת מטרת החקיקה" (בג"ץ 4769/95 מנחם נ' שר התחבורה, פ"ד נו(1) 235, 279 (2002)). כב' הנשיא ברק אף הבהיר בבג"ץ 6427/02 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת, פ"ד סא(1) 619, 677 (2006) כי לשם עמידה במבחן הקשר הרציונאלי, "לא נדרש כי האמצעי שנבחר יגשים באופן מוחלט וודאי את המטרה. ידי במידה נאותה של הסתברות כי הפעולה הפוגעת בזכות או באינטרס המוגן תתרום במידה סבירה להשגת התכלית".) כך גם הבהירה כב'

הנשיאה ביניש בבג"ץ 1213/10 ניר נ' יו"ר הכנסת, פס' 23 לפסק דינה (פורסם בנבו, 23.2.2012) (להלן: **עניין ניר**) כי לצורך עמידה במבחן הקשר הרציונאלי, די בכך שייש בהסדר שנקבע בחוק **פוטנציאל להגשמת התכלית האמורה**".

72. בענייננו, העותרים טוענים כי ההסדר הנדון אינו עומד במבחן הקשר הרציונאלי משום שכל עניינו בהחמרת ענישה, והחמרה מסוג זה, לטענתם, "אינה משיגה את תכלית הענישה: שיקום" (פס' 54 לעתירה). **המשיבה תטען כי אין יסוד לטענה זו.**

73. טענת העותרים מבוססת על ההנחה השגויה כאילו התיקון הנדון הוא בבחינת עונש המוטל על הקטין או על משפחתו. ואולם, כאמור לעיל, התיקון לא נועד להעניש את הקטין שהורשע (או את משפחתו), או להוביל לשיקומו אלא, כאמור, להרתיע מפני ביצוע העבירות המנויות בתיקון שהפכו למכת מדינה ולמנוע כפל הטבות ממי שפגע בסולידריות החברתית, כאמור לעיל.

74. יודגש כי המחוקק סבר כי לשם הרתעה בעניין זה ולמיגור עבירות הביטחון המונעות מתפיסות אידיאולוגיות, אין די בשימוש במישור הפלילי. המחוקק ביקש למצוא דרכים נוספות כדי להיאבק באלה שפוגעים במדינה וחותרים תחת הסולידריות החברתית, במטרה למנוע ביצוע עבירות דומות בעתיד. הכלי הנוסף שנבחר של מניעת כפל הטבות, מהווה דרך נוספת, מתונה וראויה, להילחם בתופעה, בבחינת מידה כנגד מידה, בנסיבות של הרשעה בביצוע עבירות ביטחון, כאשר צרכי הקטין בתקופה זו מסופקים, כאמור, על ידי המדינה.

75. לא למותר לציין, כי המחוקק אינו חייב, בשם השוויון, להרחיק לכת ולשלול גמלאות מהורי כל הקטינים שהורשעו בעבירות, בתקופה שבה הם שוהים במאסר בגין העבירות האמורות, שעה שהוא מבקש להתמודד עם תופעה מסוימת בזמן נתון, לאור חומרתה והתגברותה.

76. **אשר על כן, לעמדת המשיבה מתקיים בענייננו מבחן המידתיות הראשון.**

(ב) התיקון עומד במבחן "האמצעי שפגיעתו פחותה"

77. בנוסף, המשיבה תטען כי התיקון הנדון עומד גם במבחן המידתיות השני – "מבחן האמצעי שפגיעתו פחותה".

78. כידוע, על-פי ההלכה הפסוקה, אין משמעותו של מבחן "האמצעי שפגיעתו פחותה" כי על המחוקק לבחור תמיד את אותו אמצעי שפגיעתו בפרט פחותה במושגים מוחלטים. משמעותו של המבחן הוא "כי האמצעי שנבחר צריך להיות כזה **שפגיעתו בזכות האדם היא מתונה**, אך לא דווקא הפחותה ביותר האפשרית במסגרת קשת האפשרויות הקיימות" (עניין לה"ב, פס' 115 לפסק דינה של כב' השופטת פרוקצ'יה). ראו עוד לעניין זה, דברי כב' הנשיאה ביניש בעניין ניר, שם הדגישה כי:

"מבחן זה אינו מחייב בהכרח בחירה באמצעי הפוגעני במידה הפחותה ביותר, ודי להראות כי מבין האמצעים הרלוונטיים, **נבחר אותו אמצעי שבהתחשב בזכות הנפגעת ועוצמת הפגיעה בה, ניתן לומר שהוא מאפשר פגיעה פחותה בזכות**" (שם, פס' 24 לפסק-דינה).

79. יתר על כן, בגדרי מבחן "האמצעי שפגיעתו פחותה", אין די בכך שהאמצעי החלופי המוצע פוגע במידה פחותה בעותרים, **אלא יש צורך להראות שהוא מגשים במידה דומה את התכלית של הוראת החוק הנדונה**. כפי שהסבירה כב' הנשיאה ביניש בבג"ץ 10662/04 חסן נ' המוסד לביטוח לאומי, פ"ד סה(1) 782, 835 (2012), "יההשוואה נעשית ביחס לאמצעים אחרים העשויים גם הם להגשים את תכלית החקיקה". כך הסביר גם פרופ' אהרן ברק בספרו **מידתיות במשפט** 395, "מבחן הצורך אינו דורש אפוא בחירה באמצעי שפגיעתו היא הקטנה ביותר או שפגיעתו היא קטנה יותר, אם אין בכוחו של אמצעי זה להגשים את מטרת החוק באופן שווה ערך לזה של האמצעי שנבחר בחוק".

80. העותרים טוענים כי התיקון אינו עומד במבחן המידתיות השני משום שהוא גורף; אינו מאפשר להתחשב במצבו של הקטין או משפחתו, או בתקופת המאסר שנגזרה עליו באופן פרטני; ומוביל ל"שלילה מוחלטת של תשלומים סוציאליים מאוד בסיסיים וחיוניים לקיומה של המשפחה" (פס' 58-61 לעתירה).

81. **המשיבה תטען כי אין יסוד לטענות אלה, וכי בפועל שלילת הקצבאות אינה גורפת ואינה מובילה ל"שלילה מוחלטת" של התשלומים הסוציאליים להם זכאית משפחת הקטין, כטענת העותרים.**

82. **ראשית**, התיקון אינו מביא לכך שמשפחת הקטין תאבד את כלל גמלאות הביטוח הלאומי שהיא זכאית להן, אלא רק גמלאות שהמשפחה זכאית להן **בגין הקטין שנמצא במאסר**. הוריו של הקטין ימשיכו לקבל את גמלאות הביטוח הלאומי שהם זכאים להם בעבור עצמם או בעבור שאר ילדיהם.

83. **שנית**, התיקון מגביל את הפגיעה הכלכלית (לכאורה) במשפחה, וקובע כי ההטבות נשללות, הן מהקטין והן מהמשפחה, **רק בתקופה שבה הקטין נמצא במאסר**. בתקופה זו, כפי שנאמר גם בדברי הסבר להצעת החוק, "יהילד ממילא מקבל את צורכי הקיום הבסיסיים בבית הסוהר ואינו גר בביתו" (עמ' 86 להצעת החוק (מש/1)). מבחינה זו, התיקון מבקש בעצם להתאים את שיעור הקצבאות המשולם למשפחה למציאות שבה הקטין אינו מצוי בביתה ולכן פרנסתו אינה מוטלת על הוריו, אלא על מדינת ישראל, במתקן הכליאה שבה מוחזק הקטין. **במלים אחרות, התיקון מונע מצב שבו המדינה מעניקה תמיכה כפולה בעד אותו קטין, בעת שהוא שוהה במאסר**. כפי שהסביר בית המשפט הנכבד בעניין הוראת סעיף 325 לחוק הביטוח הלאומי השולל גמלאות מאסיר בוגר המצוי במאסר:

"למעלה מן הצורך אציין כי הרציונל שבבסיס סעיפי חוק אלו הוא, כי צורכי הכלכלה הבסיסית של מקבל הקצבה – לחם לאכול ובגד ללבוש וקורת גג מעל לראשו – כל אלו מסופקים לו על ידי המדינה בהיותו אסיר, **ותשלום קצבה בנוסף לכך אף מיטיב את מצבו של האסיר ממצבו של אחר שאינו אסיר**" (בג"ץ 4092/11 בשירי נ' מדינת ישראל, פס' 3 לפסק הדין (פורסם בנבו, 1.9.2011)).

84. **שלישית**, הגבלת תקופת השלילה לתקופה שבה הקטין שוהה במאסר, מביאה לכך שהפגיעה הנטענת אינה גורפת, אלא בעלת קשר ענייני לחומרת העבירה שבוצעה. מטבע הדברים, ככל

שהעבירה חמורה יותר, תיקבע תקופת מאסר ארוכה יותר, וכפועל יוצא גם שלילת הגמלה תיעשה לתקופה ארוכה יותר.

85. אשר על כן, נוכח כל האמור, תטען המשיבה כי התיקון עומד במבחן המידתיות השני.

(ג) התיקון עומד במבחן המידתיות במובן "הצר"

86. לבסוף, המשיבה תטען כי הסעיף עומד גם במבחן המידתיות במובן ה"צר". ביסוד מבחן זה עומד הניסיון לאזן בין הפגיעה הנטענת בזכות היסוד לבין התועלת הגלומה בהסדר הנדון. כפי שהבהירה כב' הנשיאה ביניש בעניין בג"ץ 2605/05 המרכז האקדמי למשפט ועסקים נ' שר האוצר, פ"ד סג(2) 626, 545 (2009):

"מבחן המשנה השלישי של המידתיות הוא מבחן המידתיות במובן הצר. מבחן זה הוא במהותו מבחן ערכי ובמסגרתו יש לבחון האם מתקיים יחס ראוי בין התועלת הציבורית הצומחת מדבר החקיקה שחוקתיותו עומדת על הפרק, לבין הנזק לזכות החוקתית הנגרם על ידי אותו דבר חקיקה".

87. עמדת המשיבה היא כי התכלית המוגשמת באמצעות ההסדר דנן עומדת ביחס ראוי לפגיעות הנטענות בזכויות חוקתיות.

בכל הנוגע לעוצמת הפגיעה בזכויות חוקתיות – כמפורט לעיל, עוצמת הפגיעה בזכויות מוגבלת ומצומצמת בהיקפה. אף אם קיימת פגיעה כלשהי בזכות חוקתית (פגיעה המוכחשת על-ידי המשיבה) הרי שפגיעה זו מוגבלת לשלילת רכיבים מן הגמלאות המשולמות למשפחתו של הקטין המצוי במאסר רק באותה תקופה שבה **המדינה מכלכלת את הקטין** והוצאות מחייתו אינן מוטלות על משפחתו. **יתר על כן**, ההסדר המוחל על קטינים המצויים במאסר בשל עבירת ביטחון (ומשפחותיהם) תואם את הרציונאליים שבבסיס חוק הביטוח הלאומי (כמפורט לעיל) ואינו שונה מזה החל על בגירים, אשר אף הם אינם נהנים מגמלאות ביטוח לאומי בעת שהם מצויים במאסר (במשך למעלה משלושה חודשים).

88. **מן הצד השני**, כמפורט לעיל בהרחבה, החוק נועד ליתן מענה מרתיע לתופעות שהפכו למכת מדינה, כאשר לעניין זה נעשה שימוש כאמור בשלילת תמיכה כספית כפולה לקטין שמצוי במאסר בגין עבירות ביטחון, באופן המשתלב, כפי שהובהר לעיל, בתפיסה של סולידריות חברתית וערבות הדדית, שעליהן מושתתת, בין היתר, תפיסת הביטחון הסוציאלי בישראל.

89. לעניין סוגיית "העירוב בין המישור הפלילי למישור הסוציאלי, והאכסניה המתאימה למאבק בתופעת ידוי האבנים" אשר המשיבים ביקשו ליתן אליה את הדעת במסגרת הצו על תנאי, נבקש להוסיף כי גם במישור הסוציאלי, ובמיוחד במסגרת חוק הביטוח הלאומי, רשאי המחוקק לשקול שיקולים ערכיים לרבות שיקולים הרתעתיים במטרה למנוע ביצוע עבירות ביטחון, נוכח מאפייניהם המיוחדים כאמור לעיל.

90. כפי שתיארה כב' השופטת ברק-ארז בבג"ץ 7245/10 **עדאלה נ' משרד הרווחה**, פסקה 17 (פורסם בנבו, 4.6.2013), מסקירת הסדרת קצבאות הילדים לפי חוק הביטוח הלאומי, המהוות חלק ממארג החקיקה הסוציאלי, עולה כי נעשה לא אחת שימוש בקצבאות ככלי לקידום

מדיניות חברתית, באופן המערב גם שיקולים ערכיים של המדינה, כאשר נוצקו לתוכו במהלך השנים תכליות נוספות לצד התכלית הסוציאלית של מיגור העוני:

"פרישת ההיסטוריה המקוצרת של הזכאות לקצבאות ילדים מלמדת מספר דברים חשובים. בראש ובראשונה, היא מדגימה כיצד הזכאות לקצבת ילדים שימשה מאז ומתמיד פלטפורמה לקידום תכליות ציבוריות לאומיות (למשל, עידוד הילודה וצמצום פערים חברתיים) החורגות מעבר לתכלית הצרה יותר של תמיכה בכלכלת המשפחה."

91. העמדה לפיה המחוקק רשאי לערוך הבחנות, גם בתחום הסוציאלי, בין קבוצות שונות, ולהיטיב עם אלה שלא פגעו במדינה, נכונה גם כאשר מדובר בהטבה למי שתרים למדינה. המחוקק לעתים מעניק הטבה למי שתורם למדינה, לדוגמה ליוצאי צבא – במגוון של הסדרים, ובלבד שהשימוש בקריטריון השירות הצבאי מוצדק בנסיבות העניין: בחוק קליטת חיילים משוחררים, התשנ"ד–1993, בתחומי הדיור והשיכון, התעסוקה וההשכלה הגבוהה. כך למשל, בחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח–1957, כונתה "פעולה חיונית", בין השאר, גם פעולה לשיקום חיילים משוחררים. בנוסף יש הוראות מיטיבות ליוצאי צבא בחוק שירות התעסוקה, התשי"ט–1959; פקודת מס הכנסה [נוסח חדש]; תקנות הסיוע המשפטי, התשל"ג–1973 ועוד.

92. גם בתחום של קצבאות שארים, במישור הסוציאלי, רשאי המחוקק לקדם שיקולים ערכיים בין התכליות האחרות של אותו הסדר. כפי שקבעה הנשיאה (דאז) ביניש, רשאי המחוקק לתת הטבה סוציאלית למי שהמדינה חבה לו חובה מוסרית מיוחדת:

"... מקובלת עליי גם העמדה לפיה יש מקום להבחין בין הזכות של אלמנות צה"ל לקצבת שאירים לבין נפגעים אחרים שהמחוקק ביקש להעניק להם ביטחון סוציאלי. ההבחנה – המעוגנת בחקיקת הכנסת – נובעת מהתכליות השונות של התמיכה הניתנת לנפגעים. אין בכך כדי לבטא, חלילה, רצון לקפח נפגעים שהגורל המר עימם, אלא להכיר במעמדם המיוחד של אלה שהמדינה והחברה בישראל חבים להם חובה מוסרית מיוחדת. מידת ההבחנה והביטוי לה הם בידי המחוקק" (בג"ץ מוסרית מיוחדת. מידת ההבחנה והביטוי לה הם בידי המחוקק" (בג"ץ 5492/07 בוארון נ' בית הדין הארצי לעבודה (פ"ד סד) 2, 166, 202, 19.09.2010).

93. בהמשך לעמדה זו, תטען המשיבה כי המחוקק רשאי **לצמצם** הטבה סוציאלית למי שעבר עבירה בעלת חומרה מוסרית ואנטי-חברתית מיוחדת, ודאי כאשר מדובר למעשה בכפל הטבה. כאשר המדינה באה להקצות משאבים, רשאי המחוקק להעדיף, ככל שהעדפה נעשתה בצורה מידתית, אוכלוסייה שלא עברה עבירות ביטחון, הן בשל החומרה המוסרית שיש בעבירות אלה והן מתוך רצון להביא לידי מניעתן, וכך נעשה בפועל בחוק הביטוח הלאומי עצמו, במקרים אחרים בהם נשללה זכאות לגמלה בנסיבות של ביצוע עבירות ביטחון, כפי שצוין לעיל.

94. לבסוף, נזכיר כי גם במישור הפלילי עצמו, בית משפט לנוער רשאי, במקום לחייב את הקטין, לחייב את הורה לטיפול חלק בהליך הפלילי, ובין היתר באמצעות חיובו בקנס או פיצוי לאדם שניזוק באותה עבירה, כאשר נראה כי התנהגות הקטין נבעה מאחריות ישירה או עקיפה של ההורה, בין בהזנחה ובין בעידודו של הקטין לביצוע העבירה (ר' אלי שרון, **נוער בפלילים** – שפיטה, דרכי טיפול וענישה, (המכון למחקרי משפט וכלכלה, 1998), עמ' 325-326). המלומד שרון, ששימש כסגן נשיא בתי המשפט לנוער, מציין כאחת הדוגמאות לעניין זה את התופעה של

יידוי אבנים על ידי קטינים, על רקע אידיאולוגי, כאשר בנוגע לקטינים שטרם מלאו להם ארבע עשרה, אשר בית המשפט אינו רשאי להטיל עליהם עונשי מאסר בפועל, "הדרך החוקית והיעילה ביותר היא לחייב את ההורה לשלם קנס בסכום גבוה כדי להעמידו אל אחריותו לשאת בתוצאות מעשיו של הבן ולא לצו בכך להשגיח עליו ולשמור שלא יחזור שנית על מעשה זה" (שם, בעמ' 326).

95. בשורה התחתונה, לעמדת המשיבה השימוש בכלי הסוציאלי הנדון, לצד השימוש בכלים נוספים במישור הפלילי, מקיים קשר רציונאלי בין האמצעי למטרה.

96. אשר על כן, תטען המשיבה כי התיקון עומד בשלושת מבחני המידתיות.

ד. הריסון והזהירות הנדרשים בהפעלת ביקורת שיפוטית על חקיקה ראשית

97. לבסוף, חשוב להדגיש כי עניינה של העתירה דנן הוא בתקיפת חקיקה ראשית של הכנסת. על-פי ההלכה הפסוקה, על בית המשפט לנהוג **בזהירות ובריסון** בבואו להפעיל את סמכותו לביקורת חוקתית על חוקי הכנסת. ראו לעניין זה, דברי כב' השופט זמיר בבג"ץ 7111/95 **מרכז השלטון המקומי נ' הכנסת**, פ"ד נ(3) 485, 496 (1996):

"צריך להיות ברור לכל בר-דעת שבית המשפט אינו אמור לעשות שימוש בסמכותו לבטל חוק, אלא במקרה בולט של פגיעה מהותית בזכויות יסוד או בערכים בסיסיים. **כבוד האדם אינו צריך לדחוק את כבוד החוק**".

וכן דברי כב' השופטת פרוקצ'יה בבג"ץ 1548/07 **לשכת עורכי הדין בישראל נ' השר לביטחון פנים**, פס' 17 לפסק דינה (פורסם בנבו, 14.7.2008):

"בבחינת חוקתיות של חוק הכנסת, נוהג בית המשפט, מלכתחילה, **בריסון שיפוטי רב** בבואו להפעיל את ביקורתו השיפוטית. לא על נקלה יכריז בית המשפט כי חוק שחוקקה הכנסת הינו בלתי חוקתי... **עיקרו זה נטוע בתורת הפרדת הרשויות, העומדת ביסוד המשטר הדמוקרטי בישראל**".

98. בית המשפט הנכבד חזר והדגיש בפסיקתו כי אינו בוחן את תבונתו של החוק או את יעילותו אלא את חוקתיותו בלבד. ראו לעניין זה את דברי כב' השופט (כתוארו אז) ברק בבג"ץ 1715/97 **לשכת מנהלי ההשקעות בישראל נ' שר האוצר**, פ"ד נא(4) 367, 386 (1997):

"בית המשפט לא בא להחליף את שיקוליו של המחוקק בשיקוליו שלו. בית המשפט אינו נכנס לנעליו של המחוקק. הוא אינו שואל את עצמו מהם האמצעים שהוא היה בוחר אילו היה חבר בגוף המחוקק. בית המשפט מפעיל ביקורת שיפוטית. הוא בוחן את חוקתיות החוק, לא את תבונתו. השאלה אינה אם

החוק טוב, יעיל, מוצדק. השאלה הינה אם הוא חוקתי [...]. קביעת המדיניות החברתית נתונה למחוקק, והגשמתה נתונה לממשלה, להם ניתן מרחב של תימרון חקיקתי".

99. **דברים אלה יפים גם לענייננו.** אכן, התיקון דנן, נוגע בשאלות ערכיות בדבר המשמעות של עבירות ביטחון הנתפסות כאיום על החברה בכללותה. המחוקק גילה דעתו כי האיזון הנכלל בתיקון הוא ראוי, וכי יש בו משום מתן משקל הולם לערכים השונים העומדים על הפרק. בנסיבות אלה, אין מקום להתערבות של בית המשפט הנכבד בהכרעה ערכית זו של המחוקק.

סיכום

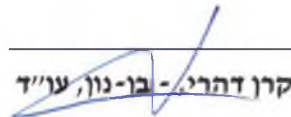
100. נוכח הנימוקים המפורטים בתשובה זו, לצד הטעמים שפורטו בתגובתה הקודמת של המשיבה, לעמדת המשיבה לא מתקיימת עילה חוקתית להתערבותו של בית המשפט הנכבד בסעיף הנדון.

101. **אשר על כן, נוכח כל האמור לעיל, עמדת המשיבה היא כי דין העתירה להידחות.**

היום: ג' סיון, תשע"ז
28 מאי, 2017

אפרת חקאק, עו"ד

ב"כ הכנסת

רון דהרי - בן-נון, עו"ד